

A RENDÉSZETTUDOMÁNY STÁCIÓI

A rendészettudományt a 2012/8/III/2/2. MAB határozat tudományággá minősítette. Ez koránt sem jelenti azt, hogy egy teljesen kialakult tudományról van szó, igazi művelése csak most kezdődik, még számtalan kérdést kell megoldani, jelentős gondokkal kell szembe nézni, ezekre utal a stáció kifejezés. Melyek ezek a stációk?

Először is bizonyítani kell az entitást,¹ a létezését, illetve annak a tartalmát, valamint azt, hogy a valóság hogyan tükröződik benne. Az entitás a valós világ jól körülhatárolt funkciót képező alapegysége, mely hasonló jellegű alapegységekre tovább már nem bontható, de ugyanakkor egzaktul elkülöníthető minden más alapegységtől. Ez a tézis mennyire vonatkoztatható a rendészettudományra? A rendészettudomány, mint társadalomtudomány az emberi viszonyokkal, szükségletekkel, igényekkel foglalkozik. Az entitás a rendészettudomány szempontjából a biztonság iránti emberi elvárás teljesítése terén nyilvánul meg.²

A biztonság egy komplex viszonyrendszer, amely összetevődik külső, belső, gazdasági-pénzügyi, ellenőrzött termékek-technológiák, kritikus infrastruktúra, élelmiszermezőgazdaság, egészség, ökológiai, informatikai biztonságból. Ezek közül a belső biztonság lehet az, amely a rendészettudomány szempontjából az entitást jelenti. Azt is vizsgálni kell, van-e más tudományág, amely még foglalkozik a belső biztonság megerősítésével? Ha van, akkor a rendészettudomány, mint entitás nem felel meg a valóságnak. Márpedig a bűnügyi tudományok jelentős mértékben lefedik a belső biztonság témakörét. Az entitás úgy lenne teljes, ha a bűnügyi tudományok a rendészettudomány részét képeznék.

Második stációként a diszciplína megerősítése kívánatos. A diszciplína szó fegyelmet, rendet, tudományágot, tudományszakot, tant jelent. A rendet illetően teljes káosz van a rendszerben. Nem látjuk a rendészet viszonyát a nagy rendszerekhez képest, mint államigazgatás, közigazgatás, belső biztonság, közrend, közbiztonság, katasztrófavédelem, terrorelhárítás, nemzetbiztonság (polgári titkosszolgálatok), kritikus infrastruktúra védelme, önkormányzati- és magánbiztonság, bűnügyi technikai szakértés, informatikai bűnözés, logisztika, képzés,³ vezetéselmélet, külföldi tapasztalatszerzés. Zűrzavar van a fogalmakban is, egyazon fogalommal sok esetben más tartalmat fejezünk ki (például nemzetbiztonság, belbiztonság, rendészet), illetve nem tudjuk, hogy pontosan mit takar (közrend, közbiztonság), ki a rendész, ki a rendvédelmi erő. A tan mint rendészeti/rendvédelmi stratégia, rendészeti törvényszerűségek, rendészeti elvek, még mindig nagyon a homályban rejtőzködik.

---

¹ Sallai János: A magyar rendészettudomány etablációja, Belügyi Szemle. Budapest, 2015/6. 5-28. o.

² Balla Zoltán: A rendészeti törvény egyes kérdései. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVI. Pécs, 2015. 35. o.

³ Kiss Lajos: A FRONTEX oktatási és képzési tevékenységének várható hatása a nemzeti határrendészeti oktatásra és képzésre. In: Hautzinger Zoltán, Verhóczki János (szerk): Sodorvonalon, Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozata. Budapest, 2012. 119-136. o.

Harmadik stációként a legtöbb gondot jelentő rendészet kifejezés körül támadt vitákat kell rendezni, amely nemcsak a rendvédelem kifejezéssel való viszonyában teljesül ki, hanem magának a szónak a köznapi értelmezésében is. És ezen utóbbi, még talán jelentősebb kihívás, mint a rendvédelemmel folytatott küzdelem. A rendészet szó társadalmi értelemben vett használatának két markáns ága van. Az egyik a tudományos elmékedők, főleg a jogtudósok által járt út. A másik a közgondolkodásban, illetve a gyakorlati életben történő megjelenése, az itt kapott szerepe.

Annak ellenére, hogy az 1800-as évek elejére teszik a rendészet kifejezés megjelenését a magyar tudományos gondolkodásban^{4,5}, ez megmaradt egyes jogtudósok szintjén, a gyakorlatba nem ment át. Fórizs Sándor publikációjában a rendészet kialakulását bizonyíthatóan a közel-keleti termékeny félhold bronzkori városaihoz kapcsolja.⁶

Rendészettudományi felsőfokú tanintézetet nem alapítottak, egyetlen állami rendfenntartó szervet sem neveztek rendészetnek (pandúrok, hajdúk, ajtónállók, raktárőrök, szolgabírók, ispánok, alispánok voltak, létezett a városi őrség, éjszakai őrség, rendőrség, csendőrség, vámőrség, pénzügyőrség, munkásőrség, titkosrendőrség, államvédelmi hatóság, koronaőr, nemzetőr). Rendészetnek viszont a vállalati rendfenntartókat hívták. 2016-ra az önkormányzati rendészetek kibontakozása kezdődött meg. A rendészeti törvény (2012. évi CXX. törvény) is a mezőőrökről, vadőrökről és más polgári rendfenntartókról szól. A magyar törvényalkotás a fegyveres rendfenntartókat nevezi rendvédelmi erőknél (2015. évi XLII. törvény). A közrend fenntartását, helyreállítását a Rendőrségnél⁷ a közrendvédelmi szervek végzik.

A valóság viszonyrendszere, illetve a közgondolkodás a jogtudósok felfogásának teljes ellentettjét mutatja. A többnyire jogtudósi rendészet felfogás a legitim erőszak, amely főleg rendőri tevékenység, ezzel szemben a gyakorlat pedig pont a rendészet szóval határolja el magát a rendőri erőszakszervtől, a rendészettudomány kvázi tárgyától.

A rendész szó viszont az elméleti síkon helytálló, kifejezi a tudományosságot a szóösszetétel is, rend – ész erre utal.

Mit lehet tenni ezen egyes jogtudósi elmélet és valóság szöges ellentétének feloldására? Meg lehet magyarázni, hogy a rendész szó is kétértelmű kifejezés, mint például a daru (legalább száz példa hozható fel). A daru egyik értelemben madár, a másik felfogásban egy emelőgép. A köztudatban ez él, a tudományos élet kategóriáiban is ez uralkodik. A köztudatba ugyanígy beültethető lesz a rendészet tudományos felfogása?

- rendészet mint tudományos kategória az ország belső rendje fenntartásának elméletét és gyakorlatát öleli fel, azt kutatja;
- rendészet mint gyakorlati tevékenység, az ország belső rendje, a gazdasági védelem erőszakmentes fenntartásának egyik eszköze.

Avagy a rendészet helyett egy találóbb, a tudományos rendszertannak és fogalomalkotásnak megfelelő, idegen nyelvre is jobban fordítható kifejezést kell alkotni?

⁴ Sallai János: Tomcsányi Móric rendészeti rendszere. Magyar Rendészet 2015/4. 111-116. o.

⁵ Sallai János: A rendészet és a rendészettudomány kialakulása, első jelei a XVIII-XIX. században Nyugat-Európában és hazánkban. Belügyi Szemle: A Belügyminisztérium Szakmai Tudományos Folyóirata 2015/12. 129-144. o.

⁶ Fórizs Sándor: Rendészet, határrendészet. Belügyi Szemle 2015/12. 106-116. o.

⁷ Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv (a továbbiakban: Rendőrség).

A közgyakorlat szerint elvi, tudományos síkon helytálló a rendészet kifejezés használata⁸, de tárgya mindenképpen a rendvédelemre utal. A rendvédelem a rendészet elmélet gyakorlati megvalósítása, amelyet a jogszabályokban deklarált rendvédelmi szervek hajtanak végre.

Negyedik stáció a rendészet tudomány-rendszertani körülhatárolása. A rendszerszemléletű megközelítés alapján a rendészettudomány egy magasabb szintű tudománynak az alrendszere, illetve a rendészet tudománynak, mint entitásnak is vannak alrendszerei. Ezen kívül a rendszernek van környezete, amely befolyásolja a működését, illetve ahol működése kifejti a hatását. Egy megközelítésben lehet az állam és jogtudományok alrendszere, de a belső biztonság fenntartásához szükségesek a vezetéstudományi ismeretek, a belső biztonsági stratégia, doktrínák, az informatika, a felderítés, az együttműködés, a bűnözői és bűnüldözési ismeret, a mindenoldalú biztosítás, a felkészítés,^{9,10} a vezetés, a biztonsági technika alkalmazása, a bűnügyi tudományok igénybevétele, amelyek más tudományágakkal kapcsolódnak.

A rendészettudomány alrendszerei egy megközelítésben a belső biztonság elemeit művelhetik, úgymint: közbiztonság, nemzetbiztonság (titkosszolgálati), határbiztonság, ipari és természeti katasztrófákkal szembeni biztonság, járvány és fertőzésterjedés elleni biztonság, terrorfenyegetettség-, szervezett bűnözés- és kábítószer terjedéssel szembeni biztonság, magánbiztonság. Vertikálisan vezetéselméleti, szakmai, képzési, logisztikai, informatikai, bűnügyi-technikai, tudományszervezési területekre tagozódhat.

Ötödik stációként a rendészettudomány kutatómódszertanát kell kialakítani. A diszciplína sajátosságából adódóan (ellentétes folyamatok harca, amelyekre jellemző az erőszakosság, aktivitás, konspiráció) a kutatás módszertannak, a mellett, hogy alkalmazza az általános tudományos kutatómódszertant, néhány sajátossággal is kell rendelkeznie. A tény- és eseményelemzés elengedhetetlen módszer a törvényszerűségek feltárásához, az elvek kidolgozásához. A jövőkutatás, hipotézis felállítás, prediktivitás, profilalkotás, poligráfós vizsgálat a bűnmegelőzés hatékonyságához járul hozzá. A hatáselemzés a globális elektronikai információgyűjtés és BigData¹¹ adatfeldolgozás, a robotizálás, az információkommunikáció befolyásoló mechanizmusait tárja fel. A hálózatelméleti kutatás, a neurális hálózatokkal és a mesterséges intelligenciákkal folytatott vizsgálat a szervezett bűnözés, csempésztevékenységek morfológiájának megismeréséhez szükséges.

Hatodik stáció a rendészettudomány hatókörének meghatározása. A Rendőrség szakmailag Bűnügyi Főigazgatóságból, Rendészeti Főigazgatóságból, valamint országos hatáskörű területi szervekből épül fel. A bűnügyi és a rendészeti szakmai elkülönülés a megyei rendőr-főkapitányságok, valamint a Budapesti Rendőr-főkapitányság és a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság tekintetében is fennáll. A rendészeti szakmai vonalat, amelynek legjelentősebb

⁸ Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Rendészettudományi gondolatok. Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának egy évtizedes jubileuma alkalmából. Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest, 2014

⁹ Robert Gloeckl et al, Lajos Kiss: The SQF Development Working Group (szerk.) FRONTEX: Sectoral Qualifications Framework for border guarding: setting standards for training excellence : vol. I. Warsaw: FRONTEX, 2013. 172. o.

¹⁰ Robert Gloeckl et al, Lajos Kiss: The SQF Development Working Group (szerk.) FRONTEX: Sectoral Qualifications Framework for border guarding: setting standards for training excellence : vol. II. Warsaw: FRONTEX, 2013. 58. o.

¹¹ Zsigovits László: A rendvédelmi informatika kihívásai az első határrendészeti törvény szellemében. Gaál Gyula, Hautzinger Zoltán (szerk.): A modernkori magyar határrendészet százöt évé. Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat. Budapest, 2013. 162-163. o.

területe a közrendvédelem, a határrendészet, a közlekedésrendészet és az igazgatásrendészet, lefedheti a rendészettudomány. A bűnügyi szakterült tevékenységeit viszont a bűnügyi tudományok művelik.

A területi szervek közül a Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ ugyan bűnügyi szakterülethez tartozik, de mint együttműködési tevékenységrendszer, azt a bűnügyi tudományok nem fedik le. A Készenléti Rendőrség szerteágazó tevékenységet folytat, amelyek közül a tűzszerész, tanúvédelmi, személybiztosítási, pénzzállító, szolgálati állat alkalmazó szakterületek betagozódhatnak a rendészettudomány alá. A Nemzeti Nyomozó Iroda egyértelműen a bűnügyi tudományok körébe tartozik. A Bűnügyi Szakértő és Kutató Intézet is a megyei bűnügyi-technikai szervezetekkel együtt többnyire a bűnügyi területet segíti, de a bűnügyi tudományok nem művelik. A hadtudományból kiszakadt a haditechnika, katonai műszaki tudományok néven, de a rendészettudomány a belügyi technikát a gazdálkodással, vezetéselmélettel, képzéssel, humánügyi tevékenységgel a hatókörébe vonhatná. A Rendőrségi Oktatási és Képző Központ a személyi állomány képzésén túl a szolgálati állatok alkalmazási módjaival, valamint a polgári válságkezeléssel foglalkozik, amelyek szintén lefedetlenek a rendészettudomány által.

A nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenységei még a hadtudomány által műveltek, a képzést tekintve az NKE Nemzetbiztonsági Intézete az illetékes, de a Rendőrség titkosszolgálati munkája inkább a bűnügyi tudományokhoz orientálódik. Nagy kérdés, hogy a más rendvédelmi szervek tevékenységeit melyik tudományág ölelheti fel. Az NKE Rendészet-tudományi Karán tanulnak a büntetés-végrehajtási, valamint a vám- és pénzügyőri szervezet hallgatói. A rendvédelmi erőkn kívül képzik a bevándorlási és állampolgársági, illetve a magánbiztonsági és önkormányzati rendészeti szakembereket. A katasztrófavédelmi képzést az NKE Katasztrófavédelmi Intézete végzi, sem ez, sem a Nemzetbiztonsági intézet nem tartozik a Rendészettudományi Karhoz.¹²¹³ A Terrorelhárítási Központ feladat-végrehajtási jellege inkább a harcászati elvek alapján funkcionál. A Nemzeti Védelmi Szolgálat a titkosszolgálati elvek alapján dolgozik. Az Országgyűlési Őrség rendészeti feladatokat lát el.

A Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központ és a Nemzeti Biztonsági Felügyelet is a belső biztonság terén funkcionál. A felsorolt tények, a Rendőrség jelentős szakmai tevékenységét kitevő bűnügyi szakterület más tudományág hatáskörébe tartozik, tisztázatlan több rendvédelmi szerv és hatóság tevékenységének tudomány művelési besorolása, erősen megkérdőjelezi az entitás és a diszciplína létét. Ha két ellentétes folyamat működéséről van szó, akkor kimenetelüket törvényszerűségek határozzák meg, ennél fogva a rendészettudománynak ezen törvényszerűségeket fel kell tárnia. Ha vannak törvények, akkor a törvények működésének kedvező hatását biztosító elveket is ki kell dolgozni. Ezek szintén stációkat keltenek életre. A belső biztonság állapotát meghatározó törvényszerűségek az alábbiak lehetnek:

- a nemzetközi szervezett bűncselekmények ott és akkor fejlődnek ki, ahol jelentős a kiszolgáltatottak száma, van fizetőképes kereslet a tiltott szolgáltatásokra, a

¹² Kovács Gábor: A Nemzeti Közsolgálati Egyetem mint a közsolgálati képzés bázisa: a jelenlegi helyzetkép, jövőbeni változások, fejlődési tendenciák és kihívások. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XII. Pécs, 2012. 371-379. o.

¹³ Kovács Gábor: Tájékoztató a Nemzeti Közsolgálati Egyetem megalakulásáról és működéséről. Migráció és Társadalom 2012. <http://rendeszet.hu/folyoirat/2012/1/t%C3%A1j%C3%A9koztat%C3%B3-nemzeti-k%C3%B6zszo%C3%A1l%C3%A1ti-egyetem-megalakul%C3%A1s%C3%A1r%C3%B3l-%C3%A9s-m%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9s%C3%A9r%C5%91l> (letöltés ideje: 2016.04.05.)

- bűncselekmény folyamata a korrupcióval és az elégtelen rendvédelmi állapottal kivitelezhetővé válik;
- az egyéb bűncselekmények akkor és ott következnek be, ahol a legnagyobb a haszon és a könnyű, titokban maradó végrehajtás reménye, leggyengébb a rendvédelem állapota;
  - egy bűncselekmény akármilyen rejtett, konspirált, annak vannak áruló jelei, amelyek felfedhetők, elemző-értékelő munkával következtetni lehet rájuk;
  - a rendfenntartói tevékenység eredményessége függ a személyi állomány felkészültségétől, erkölcsi elkötelezettségétől, a rendelkezésre álló információk, technikai és informatikai eszközök mennyiségétől, minőségétől;
  - a bűnmegelőzés hatékonyságát a felvilágosítás, prediktivitás és az elrettentés demonstrálásának harmóniája határozza meg;
  - a rendfenntartókba vetett hit a tisztesség, szakszerűség, eredményesség függvénye;
  - a rendvédelmi folyamatok minőségét az informatikai támogatás korszerűsége, állampolgárok általi közvetlen felhasználhatósága, az automatizálás határozza meg;
  - a célok elérése függ azok helyes kitűzésétől, a rendfenntartási folyamatok széleskörű feltárásától, modellezésétől, a jó stratégia és taktika alkalmazásától, adott helyzetben a megfelelő erő- és eszközfölény megeremtésétől;
  - a bűnfelderítési siker feltétele a saját tevékenység megfelelő rejtése, a realizálás tárgyáról történő széleskörű ismeretszerzés, bűnelkövetés morfológiájának feltárása;
  - a hatékony feladat-végrehajtást befolyásolja a vezetés színvonala, az előrelátás, az együttműködési készség és a mindenoldalú biztosítás állapota.
  - A belső rend fenntarthatóságának elvei az alábbiak lehetnek:
    - a kor kihívásainak megfelelő képzés, a szükséges tudás megszerzése;
    - folyamatos ismeretszerzés a belső biztonságot veszélyeztető tényezőkről¹⁴;
    - világfejlődési trendek ismerete;
    - jövőkutatás, prediktivitás, aktivitás, előrelátó reagálás;
    - hálózatelmélet alapján nyugvó globális elektronikai információgyűjtés;
    - a folyamatok informatikai rendszerekkel való könnyítése, gyorsítása, egyszerűsítése;
    - robotizálás;
    - informatikai biztonság;
    - eszközkezelési képesség kialakítása;
    - szituáció alapú kommunikációs képesség;
    - humanitás megfelelő ötvözése a követelménytámasztással, törvény betartatással;
    - korrupcióellenes és atrocitáskezelési készségre történő felkészítés;
    - szolgáltató jellegű, bürokráciamentes, állampolgárbarát működésmód kialakítása;
    - az intézkedések és a kényszerítő eszközök alkalmazásának közös elvei;
    - tapasztalatgyűjtés, tevékenységelemzés, múlt értékeinek feltárása, folyamatos megújulás;

¹⁴ Ritecz György: Ami a számok mögött van, avagy amiről nem beszélünk. Határrendészeti Tanulmányok, 2014/1. 23-42. o.

- jó fizikai erőnlét fenntartása, a pszichológiai, erkölcsi, mentális állapot folyamatos mérése;
- törvényesség, szakszerűség, tudatosság, arányosság, határozottság, magabiztosság.

A belső biztonság egyik alappillérenek, a közbiztonságnak és az ezzel kapcsolatos közrendnek az egzakt meghatározása is egy-egy stációt jelent. A közbiztonság egy eredmény állapot, személyek, közösségek, testi és szellemi épségének, értékeik, vagyontárgyaik védelmi szintje az erőszakos emberi cselekményekkel, más természeti, fizikai behatásokkal szemben. A közgondolkodásban ez azt jelenti, hogy nem fenyegeti az a veszély, hogy személyét bántalmazzák (megverik, megerőszakolják, fogva tartják, sanyargatják, kényszerítik), életét kioltják, értékeit ellopják, elrabolják, vagyontárgyait megrongálják, ellopják, betörnek a lakásába, kirabolják, leesik a lépcsőről, mert nincs korlát, tömegrendezvényen tűz esetén lehetetlen a kimenekítés. Az ember akkor érez biztonságot, ha este ki mer menni az utcára, gépkocsiját a háza előtt mer hagyni, nyugodtan elutazhat külföldre, nem fognak betörni hozzá. Végeredményben nincs lehetőség a bűnelkövetésre, a félelem hiánya. Zöld lámpánál le mer lépni a gyalogátjáróra. Kérdés, hogy az intellektuális bűncselekmények (csalás, sikkasztás, internetes csalások, bankkártya és banki csalások) a közbiztonság részei-e? Egyesek ezt nem sorolják ide, a személyt és javait közvetlenül fenyegető, a fizikai tettlegesség alkalmazásával megvalósuló veszélyeztetettségeket értik a közbiztonság állapotán. Továbbá vizsgálandó, hogy a természeti katasztrófák, közlekedési veszélyeztetések, fertőzések terjedése, az elítéltek fogva tartása, az adó- és áfa csalások, korrupció a közbiztonság része, avagy egy más biztonság fogalomkörbe tartoznak?

A közrend, a közbiztonság megteremtésének eszköze, folyamatos aktivitás két ellenpólus (rendbontó, rendfenntartó) között, cselekvések sorozata, két ellentétes folyamat eredője. A közgondolkodásban az emberi magatartás írott és íratlan szabályainak a betartása. Egy iskolában, az osztályteremben akkor van rend, ha a terem nem szemetes, a polcok nem porosak, minden eszköz a helyén van és a rendeltetésének megfelelően kerül használatra, a tanulók iskolaköpenyben vannak és a tananyaggal foglalkoznak. A közbiztonság vonatkozásában a közrend azt jelenti, hogy kialakításra került egy szabályozó rendszer, a belügyi szervek rendelkeznek azokkal a képességekkel, amelyek érvényesíteni tudják a szabályozó rendszer előírásait, területi jelenléttel, magas szintű felvilágosító tevékenységgel és kapcsolatrendszerrel, eredményes bűnfelderítéssel, elrettentő szankcionálással a bűnmegelőzés hatékonyan érvényesül.

A közbiztonság egy eredmény állapot, az emberi érzékelés, érzet kifejeződése. A közrend egy szankcionáló szabályrendszer és annak megvalósítása, kikényszerítése, tevékenységrendszer. A biztonság állapota a rend fenntartásának sikerességével mérhető. A közbiztonság akkor jó, ha a közrendet fent lehet tartani. Ezt szolgálják többek között a Rendőrség közrendvédelmi szervei, ha eredményesen működnek, jó a közbiztonság.

Összefoglalva, jól látható, hogy még számos teendője akad a rendészettudomány művelőinek. Az is jól érzékelhető, hogy az entitás és a diszciplína csak elvileg létezik, a gyakorlatban nem tükröződik vissza. Ezen ellentmondás megoldásához, a valós életből kiindulva, a belső biztonság minden elemére ki kell terjeszteni a rendészettudomány hatókörét, nem szabad az egyes jogtudósi elméletre (közrend megzavarása) leszűkíteni, illetve vertikálisan is a legszélesebb értelemben kell felfogni.